

Regizorul

În ajunul unei agape amicale, am stat de vorbă cu șeful bucătar al restaurantului unde urma să aibă loc întâlnirea. Țineam să ni se gătească niscaiva răji, pregătite într-un anumit fel, puțin cunoscut, minunat și poate de aceea greu de executat. Îmi venea oarecum peste mină să intru în amănunte tehnice cu acel virtuoz al tingirii și cuptorului, mai ales că nu cunoșteam rețeta decît pentru o singură pasăre (melodie) și el trebuia să prepare mai multe deodată (armonie, orchestrație, contrapunct). I-am expus în stil telegrafic ce doresc, amintindu-i succint: o ceapă întreagă, unt proaspăt, piper boabe, oțet de vin roșu... Dar nu apucasem să-mi termin rezumatul expozeu, cînd rubicondul șef, care mă ascultase cu atenție mărită, m-a oprit:

— Nici o grijă, am înțeles!

A doua zi, cînd le-a sunat ceasul răjiilor, șeful, în deplină uniformă și urmat de-un ajutor care aducea sosul, după ce-a așezat pe masă o vastă farfurie din care ieșeau aburi calzi, s-a retras lingă ușă, urmărind ca un autor dramatic la premieră, din culise, efectul operei sale. Expresia extatică a comesenilor i-a fost deajuns. A zîmbit și n-a mai așteptat aplauzele (cît despre bis, nu era pregătit). Cînd a dat să iasă, au izbucnit ovații.

— Ar trebui să dai în vileag rețeta asta (pe-atunci semnam „Cronica gastronomică” la „Adevărul literar”), îmi spuse un amic, pe cînd își umplea farfuria a treia oară.

— Nu am nimic împotriva, i-am zis, dar ca să iasă mîncarea tot așa, ar fi absolut

necesar să pot trimite, pe rînd, cetitorilor și pe Vasile bucătarul... și asta prezintă oarecare dificultăți.

Mărturisesc acum că nu-mi dădeam samă atunci, ce mare adevăr grăisem. Fără voie, ca doctorul lui Molière, profet fusesem. În adevăr, cîteva zile numai de la publicarea rețetei, găsesc pe masă la redacție, o scrisoare în care o necunoscută îmi aducea la cunoștință că, *deși* are o bucătăreasă pe care o lume întreagă i-o invidiază și *cu toate că* aceea meșteră a executat rețeta întocmai, mîncarea a ieșit prost. Și încheia ironic: ce să fac?

— Schimbați bucătarea! i-am răspuns urgent și fără șovăire prin „Poșta redacției”.

De-atunci, ori de cîte ori mi se întîmplă (și mi se întîmplă foarte des) să asist la un spectacol prost, cu toate că piesa e bună și actorii idem, îmi vine să strig:

— Schimbați regizorul!

În clipa de față, evocarea acestei îndepărtate amintiri îmi duce gîndul la Iași, capitală de zile grele, în anul de bejenie 1917. Se înghebase o mică orchestră simfonică. Orchestra se compunea din cîteva profesori de la Conservator, din cîteva executanți de pripas, de toată mîna, și din foarte mulți nenotiști (analfabeți muzicali). Asistasem la o repetiție la care locul dirijorului titular (un eminent muzician) îl ținea un scîrțac mai vîrstnic. Ce talmeș-balmeș! Ce harababură! Ce cacofonie!

— Tichia de mărgăritar ne mai lipsea! mi-am zis, părăsind sala.

De data asta însă mă pripisem, căci nu mai departe decît în dimineața următoare am asistat la un miracol. Aceeași orchestră, aceeași bucată, dar ce nuanțare, ce omogenitate, ce însuflețire! Dar la pupitru era George Enescu. Enescu nu dirija orchestra, cînta din ea, ca la clavier, demonstrînd, fără să vrea și peremptoriu, că rostul dirijorului nu se reduce la gimnastica individuală, cu bagheta.

Rostul regizorului nu e altul.

Un bun dirijor de orchestră, cînd citește o partitură, o și aude.

Un bun regizor, cînd citește o piesă, o și vede.

Într-un text teatral, regizorul trebuie să vadă spectacolul, tot așa cum într-un spectacol, criticul dramatic trebuie să descifreze textul. Cînd lucrurile se petrec altfel, nici regizorul nu-i regizor, nici criticul critic (sau cronicar, dacă preferați).

Regizorul trebuie să fie domnul care pricepe piesa. Datoria lui unică e să servească textul cu onestitate și fără scamatorie. Cînd se încapăținează să nu vadă în text decît un pretext pentru fanteziile proprii și să impueze interpretelor (vorbec de cei de talent), un punct de vedere în contradicție cu sensibilitatea lor, el își depășește rolul și nu face decît să încurce treaba.

În spatele spectacolelor izbutite e totdeauna un regizor care se mulțumește să dea tonul și să păstreze măsura. În rezumat, calitatea lui de căpetenie e să nu silească piculina să execute aria scrisă pentru contrabas. E atît de adevărat că asta e o regulă, încît sint și excepții.

La moartea lui Niculescu-Buzău

Chiar la ceasul morții lui, despre „Nea Buzău” sau „Nenea Nae”, cum i se spunea, nu se poate vorbi cu acea funebă solemnitate de guler tare (ștaif), ce se cere la înmormîntarea („funeralii”) unui doct universitar ori unui actor tragic. Pentru a-i cinsti amintirea cum se cuvine trebuie să vorbești despre dînsul cu degajare, cu acel *firesc* care a fost darul cel mai de seamă al jocului său actoricesc. Dacă ai haz și te țin curelele, îți e îngăduit să te exprimi chiar anecdotic. Te-ar asculta cu plăcere însuși

decedatul, căruia mult plăcutu-i-au în viață șotiile și snoavele. În orice caz, tonul solemn nu intra în slăbiciunile sale.

Că așa stau lucrurile cea mai bună dovadă este dovada cea mai recentă: titlul cărții lui de amintiri. Memorialiști din teatru, mai solemnî, au dat amintirilor lor titluri grave ori nostalgice. Anul trecut, cînd i-a apărut cartea, omul nostru avea — bătuți pe multe și mărturisii — 84 de ani. Deci, patriarh. Deci, om „serios”. Și totuși, cu grație ștregărească, și-a intitulat amintirile: *Suveniruri teatrale*. Nu mai lipsea să le spună decît „teatralicești” — și tacîmul ar fi fost complet...

Îndată după apariția „suvenirurilor” s-a-ntimplat să-l întîlnesc pe Nea Buzău acolo unde venea de obicei: la fostul „Capșa”. Era un „cafegiu” vechi. Adică iubea cafeaneaua, această — pe vremuri — instituție-refugiu a inșilor literari și artistici care se adunau la taclale lingă cite și gingirile. Era „cafegiu” încă de pe vremea terasei Oteteleșanu, unde puteai să-ntilnești și pe hieraticul poet Alexandru Macedonski și pe năzdrăvanul Iancu Brezeanu. Așadar, l-am întîlnit. Și am ținut să-l felicit pentru proaspăta și unica lui carte. El a primit felicitarea cu un zimbet sfios, în care se amestecau neîncrederea și plăcerea.

— Lasă, frate — a zis el — Caragiale a scris mai bine decît mine și nu l-a felicitat nimeni, ba a fost și fluierat.

Lîngă noi se afla un careva înăcrit și cu pretenții. N-a plecat bine de la masă Nea Buzău, și ipochimenul s-a năpustit asupra-mi precum că „nu ești sincer”, precum că „carte-i aia?”, precum că „poftim, dom'le, am ajuns să facem lucru mare și dintr-un „cabotin” ca Niculescu-Buzău”.

Am suris ca pentru mine și-am tăcut. Însă lighioane d-astea ca preopinentul meu, pardon, sînt destule. Nu mai poți ride din plin la o vorbă de haz, că lighioana te ia la trei păzește și-ți dă în cap cu „marile valori”. Pentru aste făpturi spurcate de pretenții infumurate, n-are drept la viață decît Shakespeare. Un Albert Samain trebuie aruncat la coș.

„A se slăbi!” — ar fi spus pe bună dreptate actorul Niculescu-Buzău. Și ar fi putut să continue: Ce s-ar face muzica lumii dacă nu l-ar avea decît pe Beethoven? Însă buni sînt și Strauss și Offenbach. Fiecare cu darul și contribuția lui.